

De natiuitate domini

mordens. quia ledit hominem in corpore et anima.

Huic oportet vt canamus cū angelis semp gloria in excelsis

¶ Dic auctor ostendit oportunitatē et necessitatē quare debemus deo reddere grates. dicens (Oportet) .i. oportunitū ē (vt canam⁹ sp) .f. ore et mēte (huic) .f. xp̄o redēptori nostro (cū angelis) scz annūciātib⁹ ei⁹ natiuitatē (gloria in excelsis) hoc canticū leticie. qd̄ et ipsi āgeli in sua natiuitate cātabāt

¶ Notandū in scholastica hystoria legit. qd̄ tpe natiuitatis om̄ipotentis vn⁹ angelus loquit⁹ erat pastorib⁹ dicens. Annūcio vobis gaudium magnum. qz natus ē nobis hodie saluator mūdi. quo dicto statim multitudo celestis exercit⁹ erat cū angelo isto et cātabāt gl̄a in excelsis deo. **¶** Tercio no. qd̄ ex isto dicto. pbat⁹ et infer⁹ oportunitas quare debemus grates reddere deo et ip̄m laudare. q̄si di. si angeli laudauerūt deū qd̄ nō subiacebāt morti seu dānatiōni vel mortificatiōni. q̄ro magis nos qd̄ sum⁹ dānati et sum⁹ mortales debem⁹ laudare deū. qd̄ pr̄z p locū a minori. qz si illud qd̄ minus videtur inesse inest. etiā tūc illud qd̄ magis videt inest. **¶** Hodo min⁹ videtur angelis necessariū q̄ hoib⁹. q̄ oportunitū ē qd̄ nos debem⁹ laudare deum.

¶ Itē nota. illud cāticū gl̄a in excelsis cantat⁹ ad representādū illud gaudium quo gauisi sūt angeli in natiuitate xp̄i de hūani gñis recōciliatiōe et de rūi ne eoz restauratiōe. **¶** Ante natiuitatē em̄ xp̄i tres fuerūt inimicitiaz. **¶** **P**rim⁹ fuit inter deū et hoīem. **¶** Scd̄s inter angelū et hoīem. **¶** Tertius inter hoīes et hoīes. hō nāqz p inobediētiā suā creatore offenderat. et ip̄m dereliquit. **¶** Angel⁹ em̄ de hoīe p̄grebat qd̄ ip̄m sua restauratiōe fraudauerat. hō autē de āgelo qd̄ ip̄m deceperat. **¶** Homo ab hoīe p̄ varios rit⁹ se separauerat. iudeus nāqz ceremonias excolebat. gētilis idolatriā exercēbāt et ritus vn⁹ alteri displicuit. **¶** S; ipse xps̄ pax nra fecit vtrāqz vnū vtd̄. **¶** Heb. ij. destruxit em̄ inimicitiaz materiā. et p̄currentes parietes in se angulari lapide copulauit vt decetero esset vnū ouile et vn⁹ pastor. **¶** Abstulit ergo p̄mo peccatū et recōciliauit hoīem deo. **¶** Scd̄o repauit casuz angeloz et recōciliauit angelo hoīem. **¶** Tertio destruxit rit⁹ varios et recōciliauit hoīem hoī qm̄ vtrūqz ppl̄m in vna fide vnūit. **¶** Restaurauit igitur p̄m ppl̄m ad Ep̄he. p̄. ca. q̄ in celis et in trīs sūt. **¶** Etā ob hec ista celestis multitudo psallebat gl̄a in excelsis deo. et in terra pax hoīb⁹. .i. iudeis et gentib⁹ lib⁹. **¶** In eo qd̄ angel⁹ loq̄bat pastorib⁹ satis apparet qd̄ pax inter deū et hoī min⁹ ē reformata. nascit⁹ deus et hō. ideo qd̄ pax inter hoīes et hoīes ē reparata. p̄ bouē em̄ iudaicus. p̄ asinū gētilis ppl̄s designat. iuxta illud Isa. p̄. moca. **¶** Cognouit bos possessore suū et asinus p̄sepe domini sui.

¶ Pro declaratiōe terminoz no. **¶** Oportet ē p̄bū ip̄sonale. et declinat tūc p̄ tertias p̄sonas. **¶** In oportun⁹. .i. necessari⁹. **¶** In oportunitas. .i. necessitas.

¶ Tercio nota gloria in excelsis capit⁹ dupl̄. **¶** Primo formalit̄ et sciatue. et sic sunt duo termini distincti et sic nō vidēt sonare hic in l̄ra. **¶** Scd̄o mō capit⁹ tur hoc p̄plexū materialit̄ p̄ sola voce. tūc gl̄a in excelsis ē vna dictio materialit̄ capta neutri generis in declinabilis per hāc regulam. **¶** Dictio que cūqz tē. et sic ponitur hic. tunc est sensus littere. oportet qd̄ canamus illud canticū qd̄ angeli cantauerūt qd̄ incipitur sic. **¶** Gloria in excelsis deo etc.

Folium iij

Antus ante secula dei filius inuisibilis interminis.

Per quē sit machina celi z terre maris z i his degentiū

Per quem dies et hore labant et se iterum reciprocant.

Quem angeli in arce poli voce consona semper canunt

Istud iā est canticū scdm qd cantat in laudē dei tpe natiuitatē . in quo
autoz tria facit. **E**t s̄m hoc diuidit hoc canticū in tres pres **P**rimo ondit
xpm natū **S**cdo ondit modū natiuitatē **T**ercio cōmedat beatā p̄ginē dē
rigēdo petitorēs ad xpm scda ibi. **V**ic corp^o. **T**ercia ibi **S**aude dei genitricē
Prima ps adhuc diuidit in duas pres. in p̄ma attestat filiū dei esse natū.
in scda enūerat quasidā p̄tutes ab eo depēdētes. scda ibi **P**er quē sit ma
chīna. **E**t legant pres s̄l cā breuitatē. d̄ sic (**F**ilius dei) scz q̄ ē (inuisibi
lis) scz s̄m diuinā naturā (interminis) .i. sine termino (nat^o) scz a deo pa
tre eterna generatōe (an̄ secula) .i. an̄ originē mūdi (p̄ quē) scz filiū q̄ ē ver
bus dei q̄ celi firmati sunt. vt d̄ p̄ salmista (sit machīna) .i. structura (celi)
id est spheraz celestīū (z terre maris) .i. spheraz elemetoz (z degentiū)
id ē vitā ducentīū (in his) scz in celo z terra **E**t itez (p̄ quē) scz filiū (di
es z hore labat) .i. p̄tereunt z trāseunt (z se itez reciprocāt) .i. alternatē
vicio redeunt (**Q**uē) scz filiū (angeli) .i. beati scz exites (in arce) .i. in altē
tudine (poli) .i. celi (canūt) id ē collaudāt (sp̄ plona) id est cōcordiā (voce)
Nota in illa l̄ra tangunt duo. p̄mo rangit filiū dei humilitas q̄tuz ad
humanitatē q̄n̄ d̄ (nar^o) scdo rangit dei potētia. q̄n̄ d̄ (p̄ quē sit machi
na) zc. **D**e p̄mo d̄r beat^o **Gre.** In hoc em̄ apparet humilitas dei. qz hos
die mirabiliter puenit summus z infimus. antiquus z iuuenis. magn^o z
paruus. diues z pauper. **P**rimo d̄r summus z infimus. qz hodie al
tissimus deus (cuius altitudine nulla creatura attingere p̄t) apparet t̄q̄s
infimus in mundo **U**n̄ apls ad **Gal. iij.** Quando venit plenitudo t̄pis
misit deus filiū suū vnigenitū factū ex muliere factū sub lege. vt eos q̄ sub
lege erant redimeret **S**cdo d̄r antiquus z iuuenis. qz de^o fuit ab eter
nō z sine p̄ncipio. **S**c antiquus. s̄z puer modo natus est. iō iuuenis est **E**t
sic p̄tz qz idē filius est minor z senior matre. iunior q̄tū ad humanitatem
antiquior siue senior q̄tū ad deitātē siue diuinitatē **U**n̄ b̄tus **Bern.** **P**u
er iacēs in p̄sepio fleuit corā matre. ridebat corā angelis i celo **T**ercio
d̄r magnus z paruus. magnus em̄ est. qz totū mundum sua manu p̄ser
uat **E**t d̄r paruus. qz in vtero p̄ginis p̄tentus est **U**n̄ beatus **Grego.**
Quē totus nō capit orbis. in tua se clausit viscera **Q**uarto d̄r diues z
pauper **N**am cum esset rex regum d̄ns dominantīū factus est seruus ser
uoz **U**n̄ in euangelio **F**ilius hominis nō venit ministrari s̄z ministrare.
Item paulus in epla ad **Gal. iij.** Quanto tempe heres paruulus ē nihil
differt a seruo **S**cdo in l̄ra rangit etiā eius potētia. cū d̄r (p̄ quem sit
machīna) zc. hoc attestatur **Genesis. i. cā.** vbi legitur **I**n p̄ncipio creauit
deus celū z terrā **I**te p̄ salmista. p̄s. xliij. qz ip̄e dixit z facta sunt. ip̄e māg

De natiuitate domini

Dauid & creata sunt Itē apls ad Roma. xi. Ex quo omnia. p. que oia. itē
quo oia zc. Item nota aucto. dicitur Natus ante secula. hoc exponitur tri-
plicitem Primo natus p. puidentiā diuinam ante secula. id est ante crea-
tionem mundi. quare dicitur dominus p. se Ego sum alpha z o. id est primus
et nouissimus Un certum est anteq. deus creauit celum z terram scilicet
filium suum nasciturū de uirgine. z ergo dicitur in simbolo Athanasij Eter-
nus pater. eternus filius. eternus spū sanctus Secundo exponitur sic.
(Natus ante secula) id est ante saluatōnem mundi. qz ante saluatōnem
mundi nō merebatur vocari mundus. sed mundus dānatus Tercio ex-
ponitur sic (Natus ante secula) id est ante tempora centū annoz seu vlti-
me etatis. qz seculum sūm grāmaticos fecit tempus centum annoz per
qđ durat successio alicuius generatōis Unde legimus q. ante natiuitatē
tem xpi mundus fuit constitutus p. quinq. milia z ducentos annos min⁹
vno anno. vt patz in his versib. Ante iesum duo. c. minus vno milia qnqz
Annos dat ab adam donec xps homo factus Sed a natiuitate xpi vsqz
ad nunc scribitur anno domini. D. cccc. lxx. xix. sed de fine mundi nulla
datur certitudo. vnde in euangelio dicitur Nō est vestz. nosce tpa vel momē
ta que pater posuit in sua potestate Item nota littera dicitur Natus ante
secula. xps em natus est ineffabiliter sūm diuinitatē de patre sine matre añ
omnia secula. nasci etiam voluit ineffabiliter sūm humanitatem de matre
sine patre in fine tempoꝝ Et sūm vtrāqz natiuitatē tēporalē z eternalē
est filius regis. quia regis eterni de qua sic inquit apls ad Roma. pmo
dicens Pater promissit euangelium de filio qui filius dei fuit dominus
sūm diuinitatem. factus est em ad honozē. quia ad nomē dei clarificandū
Job. xvij. Pater manifestauit nomen tuum hominibus Sed sūm nati-
uitatem tēporalem natus est ex semine Dauid. id est de maria que fuit
ex stirpe Dauid Luce primo Dabit ei dominus sedē Dauid patris sui
sūm carnem. nō sūm diuinitatem sūm quam factus nō est sed factor oim est
Item xps septem modis ostensus est esse filius dei p. spū sanctifica-
tionis Primo. qz conceptus est p. spiritum sanctum Luce pmo Spiritus
sanctus supuenerit in te z virtus altissimi obumbrabit tibi Et dicit
pmo Quod in ea natiū est. de spiritu sancto est Secdo. qz donis nō ad
mensurā repletus p. spiritum sanctū Tercio dedit deus spū filio suo que
demonstratus est p. filium seu spiritum Job. pmo Super quem vides
bis spiritum Quarto. quia clarificatus per spiritum Job. xvi. Illi me
clarificabit zc. Quinto. quia apostolis inflando dedit Job. xij. Acci-
pite spiritum sanctum Sexto. quia de celo misit spiritum Actū. ij. Factus
est repente de celo sonus zc. Septimo. quia his qui se conuertūt
ad ipm dat spiritum ad Eph. pmo In quo signati estis spiritu Item
nota xps voluit nos saluare nō ppter nostra merita nec nostra bona opa
ipm mouerunt ad saluandum. sed sola miseratio sue pietatis ppter quod
dicit apostolus ad Titum iij. Non ex operibus iusticie que fecimus nos.
scz p. us. quia nulla bona opera feceramus sed potius multa mala Eras-
mus em inimici eius ad Romanos. v. z in offensa sua que nunq. placari
potuit nisi per aspersionē sanguinis iesu christi. quia dicebat propheta p.
nunc in psalmo Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt. non est

qui faciat bonum non est vsq; ad vnum scz christum ¶ Item littera
 dr Natus. qz pater z filius z spūs sanctus fuerunt indiuisibiles fm essen-
 tiam z diuinitatē. sed nō fm psonas. qz aliqd vni puenit p sone qd nō pue-
 nit alteri p sone Et hoc patz qz tota essentia est increata. z hūitudo expmīe
 per metristam dicentem Nil glacies z aqua tria nomina res tamen vna
 Sic in psonis trinus deus est tamen vnus ¶ Item nota. Itā dr indiuisibi-
 lis. quia omne visibile est lucidum z mixtum. deus autē est substantia sim-
 plicissima simpliciter independens. vt patz. xij. metaphice.

Pro declaratōne terminoz nota Interminus est idem qz ppetuus z
 bz quasi sine termino z est nomen adiectiuum deriuatum a noie terminus
 ¶ Item machina tria fcat. vii. versus Machina res belli. rota machina
 machina mundi Itē dr degentiū. i. in pauptate viuentiū. z degens est
 picipiū huius verbi dego qd fcat in pauptate viuere Item labo as-
 are est antiquū verbum z valet in tantum sicut cadere Item dicit res
 apococant a reciprococ as are qd fcat refl. ctere. siue inclinare

Hic corpus assumpserat fragile sine labe originalis crimi-
 nis de carne virginis quo pūni parentis culpam cuicq; lasci-
 uiam tergeret.

Hic autoz ostendit modū natiuitatis xpi Et diuidit in duo Primo
 facit hoc qd dictū est Secdo. pbat diē natiuitatis christi esse ornatum di-
 uersis miraculis. scda ibi Hoc pñis diecula zc. Et pmo dr sic (hic) scz fil-
 ius dei (assumpserat) scz hypostatica vnione (corp^o) scz humanū (fragi-
 le) id est passibile (sine labe) id est p razione vel macula (originalis crimi-
 nis) id est peccati. assumpserat in quā ipam humanā naturā (de carne)
 id est purissimis sanguinibz (Marie virginis. quo) id est p quā incarna-
 tione (tergeret) id est ablneret. expelleret remoueret (culpā) id est peccatū
 (pni parēt). i. ade (z tergeret lasciuiā). i. petulantia z iotediencia (Eue)
 cuius instigatōe Adam pceptū dñi puaricatus erat ¶ Item notandū in ista
 tangunt duo Primo tangit modus natiuitatis christi. cū dr sine labe ori-
 ginalis criminis Secdo tangit causa natiuitatis cū subiungit. quo pūni
 parentis zc. De pmo dr bñs Gregorius qz natiuitas christi fuit superna-
 turalis. quia pter cursum nature facta est Non em ex cōmixtione viri
 li. neq; per corruptōnem virginittatis seu castitatis Et ergo dr Isaac vii.
 capitulo Ecce virgo concipiet et pariet filium Et alibi Virgo in partu
 virgo ante partum. z virgo post partum Ideo Bernardus dr Nec sice-
 ri radius suam minuit claritatem nec virgini filius suam integritatem

¶ Secundo qz hec natiuitas christi fuit supernaturalis ostendit beatus
 Gregorius quando describit annunciatōnem virginis factam ab ange-
 lo. Unde beata virgo dixit. Quomodo fiet istud quoniam virum non
 cognosco Respondens angelus dixit. Spiritus sanctus superueniet in
 te. et virtus altissimi obumbrabit tibi. ¶ De secundo dicit beatus
 Augustinus. qz natiuitas christi fuit mundo necessaria tribus de causis

De natiuitate domini

Prima vt xps esset mediator dei z hoim vt reconciliaret nos deo patri. qz ipse xps eo q fuit de⁹ fact⁹ est princeps nre nature. vt faceret nos ecouer⁹ so pncipes deitatz. Et sic dr ad Gal. iij. Mediator no e vnus sz duoz sz diuine z humane nature. **S**cda ca e vt possim⁹ habere beatā pginēz matrē dei tāqz aduocatricē z adiutricē. q̄ intercederet p nobis ad dñm filiū suū dilectū. qz dicta est m̄ mie. nā ipa p̄tinuis p̄ciōz orat p mundo ad filiū suū dilectū. z qz filiūz tenet audire matrē. puidētia dei sic ordinauit vt fili⁹ dei nasceret de pura p̄gine q̄ mater dei appellat. **T**ercia ca e qz ipse de⁹ aū natiuitatē fuit ipassibil⁹ z icorruptibil⁹. si ḡ mund⁹ redimī de buit. xpm pati oportuit. vñ dr in euāgelio. **N**one oportuit pati xpm et ita intrare in gloriā suā. z si debuit pati. oportuit vt humanitatē assumeret. q̄ mediante passibil⁹ efficeret. **T**re nota q xps pop⁹ incarnatōis fortissima vicit q̄ in mūdo sunt. **P**rimo em vicit seipm ex p̄funda humilitate z per sanctissimā charitatē. vt cū deus esset velle hō fieri q̄ in **A**dām erat ex lu to formatus. sic em exinaniuit semetipm p humilitatē q̄ ad nostrā appa rentiā. vt ille q̄ hz formā dei etiā moriat in forma serui. z inclinato capite spm emitteret. vñ ad **Phil.** ij. **E**xinaniuit semetipm formā serui accipies. **E**t in forma serui moriens despect⁹ atqz p̄ceptus in cruce. **S**cdo vicit dyabolū q̄ tante erat fortitudinis vt vsqz ad infernū vel inferni lumbū totū genus humanū attraxerat. z ita fortis vt de ipso dñs diceret **L**u. xi. **D**ū fortis armatus custodit arriū suū. i. qñ dyabolus circūdat hūc mundū q̄ arriū est ipius. vel custodit arriū. i. infernū. in pace sunt oīa q̄ possidet nō in pace bona sz mala. qz nemo p̄ter deū queqz de ipius potuit eripere potestate. **T**ercio vicit in fortitudine sua totū mūdū. vt habet **Jo.** xvi. **Q**uarto vicit in p̄ri ope incarnatōis humane oēm intellectū angelis cum pariter z humanū. **Q**uis em plene excogitare poterit moduz diuice incarnatōis. neqz angelus quisqz. neqz hō. neqz ars creati intellect⁹. **J**o. hānes em baptista. q̄ cōparat⁹ e angelo. se itelligere nō posse cōmemorat huius incarnatōis modū nec soluere posse nodū indissolubile p vocis ex p̄fessionē q̄ quasi calce⁹ humanitatē assump⁹ est p subam diuinitatē. iō dr **Jo.** **N**ō sum dignus soluere corrigiā calciamenti eius. i. apire moduz vnionis deitatz z humanitatis. **Q**uis vnqz maius vinculū audiuit. qz hō de p̄gine nat⁹. potēt⁹ op⁹ fortassis q̄ creatio mūdi tota. vt dr **be.** **A**ug. **S**z quare xps voluit nasci de p̄gine. **R**espondet p̄mo q̄ ideo. qz mulier in paradiso sine cā peccauit. vt sicut p̄ma mater post trāsgressionē corrupta mater facta e culpe. sic mater grē (q̄ integre debuit lapsum z culpaz) eue post integratōem z reparatōem culpe reparare p grām) m̄ debuit inuolūta pmanere. **C**onsonū em erat vt q̄ suadete serpente corrupta. erat mente corruperet z corpe filios pcreando. z qñqz corrupta e mente filiū gēnerans nūqz corruperet. vt sic virgo sua integritate fieret cā salutis. sicut mulier p̄m mente corrupta cā erat nostre p̄ditōis. vt integritas p̄ginis corruptōem mulieris repararet. **C**ū b̄t̄s. **B**ern. in quadā omelia sic inquit **C**elesti roze terrā irrigauit cū de viro integra mente z corpore feminam pduxisset. **S**ic z nunc in celesti roze z grā p̄uilegiali spū sancti virginem supuenit qñ de integra virgine viz q̄ fortis virginis imaginē hz virtutēz delicta resoluūt. **S**ecunda ratio. quia parcus corrupte cum esset partis

Folium u

reus peccati peccatum tollere non potuit. equales namque fures existentes in eodem crimine deprehensi alter pro altero non potest respondere. igitur necesse erat eum qui culpa solvere deberet in culpa non esse. scilicet originalis peccati propter quod totum genus humanum fuerat perpetua morte damnatum. hec Origene. Tercia ratio Originis est illa. ut qui sine matre erat in celis sine patre nascere in tris. ut sic non duos patres habere videretur. Quarta ratio. quia primus adae factus erat de terra virgine innocente et absque culpa. decuit etiam ut secundus Adae de virgine matris nasceretur. Quinta ratio ut virginitatem Christus extolleret quam antea reprehensibilis iudicabatur. sicut dicitur Iudicum. xij. Et fuit beatus Hieronymus in quodam omel. beata inquit Virgo fuit prima que vocatum castitatem emisit et vouit. Sexta ratio. ut impletet prophetiam. Isa. vij. Ecce Virgo concipiet et pariet filium. Septima ratio est. ut cuius partus nascitur feminam in diuinitate. etiam mater virgine nascitur in humanitate. et sic de vitro que parit castissimo nascitur. Item scriptura dicit (sine labe etc.) quia Christus solo verbo et baptismus est ablutio peccati originalis. igitur etiam habuit peccatum originale vel inutiliter est baptizatus. Respondet quod fuit baptizatus propter hoc ut restantem virtutum approbaret et baptismum consecraret. Sed dubitatur de beata virgine virtutum illa fuit concepta in peccato vel sine peccato. Ibi vna pars doctorum dicit quod sine peccato originali. quia ita possibile est hoc apud deum sicut fuit sua natiuitas. Alia pars dicit quod non. sicut Augustinus. qui dicit. Omne quod a semine nascitur in humana specie. nascitur cum delectatione et peccato. et quod deus immensitate diate post hoc purificauit eam. Et istud oppositum sacra ecclesia que nec fallere nouit nec falli potest definiuit in sacro basilicensi concilio. Item nota littera dicitur (Quo primi parietis etc.) Vnde propter peccatum ad eum perditum suum. sed per natiuitatem Christi reparati. Et dicitur eua ab e quo est valde et ve quod valde dolozosa. Et ei opponitur aue. quod dicitur ab a quo est sine et ve dolore quod sine dolore. Pro declaratione terminorum nota originale peccatum dicitur illud in quo nascitur homine ratione parentum. et de tali peccato abluuntur pueri in baptismo. et dicitur a nomine origo inis. quia sumit exordium ab origine parentum. Item dicitur primiparientis quod est vna dicitio proposita. Item labe est idem quod macula. Item lasciuia dicitur a lasciuio. id est superbio vulgariter geilk eit dzyuen.

Hoc presens diecula loquitur prelucida adaucta longitudine neque sol verus radio sui luminis vetustas mundi depulerit genitum tenebras.

Hic iam au. ostendit die natiuitatis Christi esse ornata quibusdam miraculis et posset diuidi in tres pres propter tria miracula. Et exponitur textus sic. (Presens diecula) scilicet natiuitatis Christi (loquitur) id est annunciat (hoc). id est quod dictum est de incarnatione in precedenti versu. diecula in qua (prelucida). id est valde splendida. et hoc spiritualiter et adaucta longitudine. id est prologata secundum naturalem cursum supra dies precedenti. ab hac enim die natiuitatis dies prologantur. noctes vero abbreviantur. Vel potius (adaucta longitudine) scilicet spiritualiter. pro die presentem intelligendo tempus gratie quod per Christi natiuitatem prelucida factum est et longitudine miserationis adauctum. Et huius tangitur causa in sequenti textu cum dicitur (quod) id est eo quod (verus sol) id

De natiuitate domini

est xps (genitus) scz rpaliter in huc mundū (depulerit). i. absterferit (ve
rustas tenebras) id ē antiquas maculas peccatorū. z h̄ (radio sui lumis)
id est gratie z misericordie. **N**otandū auroz vult in littera q̄ hec dies ē
ornata tribz miraculis. **P**rīmo qz tūc dies plongetur z nox abbreviat.
er ergo dixit beatus **J**oānes p̄cursor dñi me oportet minui. illū autē crescere
p̄ qd̄ mystice designatur q̄ in natiuitate xpi nouū testamentū. qd̄ per diē
intelligitur. augmētatur z crescit. z verus testamentū qd̄ p̄ nocte intelli
gitur minuit z decreuit. **S**ecūdo qz hac nocte apparuit noua stella. que
nec prius nec postea visa fuit p̄ quā reges p̄gnouerūt regem celoz de vir
gine natū. **N**ic̄ posset queri. quare natiuitas xpi iudeis scz pastoribus
fuit annūciata p̄ angelum. gentilibz vero scz tribz regibz per stellā. **R**espo
det venerabilis **B**eda. qz iudei fuerūt magis rōnales q̄ gentiles. hec na
tiuitas fuit eis annūciata p̄ rōnale scz p̄ angelū. **S**ed qz gentiles fuerunt
magis rōnales ergo dandū erat eis signū aliqd̄ irrōnale p̄ qd̄ possent
cognoscere natiuitatem christi. z hoc fuit noua stella. **T**ertio hec dies est
ornata p̄ claritatem angloz que circūfulsit pastores. qz in natiuitate xpi
angelus in magna claritate apparuit. dicens pastoribz annūcio vobis gau
diū magnū. **P**ossit aliquis querere. quare xps hec reuelauit pastoribz
et non alijs. **R**espondetur dupliciter. **P**rīmo quia ante natiuitatez xpi
pastores fuerunt simplices z magis iusti coram deo. qd̄ p̄ter in diuer
sis scz in **D**uyle. in **D**avid cum fratribz suis. in **J**acob cum fratribz suis
qui fuerunt pastores. z ergo rōne simplicitatis z iustitie natiuitas xpi
fuit eis nūciata. **S**ecūdo dicit q̄ natiuitas xpi fuit pastoribz annūciata ad
instigandū q̄ ipse sit pastor z rector totius mundi.

Deo declaratione terminoz nota. **D**icit in **l**f̄a (diecula) qd̄ est nomen di
minutiū a dies **E**t d̄r adauca qd̄ est p̄cipiū deriuatū a p̄bo adaugeo

Ite nota. qd̄ libz h̄nt in sequenti p̄su hec nox vacat. z qd̄ā nec nox vacat
et verūqz valet fm̄ diuerfas acceptiones huius verbi vacat. **U**n̄ fm̄ p̄t
m̄i modū d̄ter exponi. i. p̄dicitur **I**te scius a um. i. discretus. z deriuat a
verbo scio scis dicit. **S**i scientia. **I**nde p̄ p̄positionē p̄scius conscius zc̄.
Item auroz dicit magistris gregū p̄ hoc circūscribit pastores. quia greg
proprie pertinet ad oues zc̄.

Nec nox vacat noni syderis luce quod magorum oculos ter
ruit scios. **N**ec gregum magistris defuit lumen. quos p̄e
frinxit claritas militum dei

Nic̄ auroz ostendit q̄ natiuitas christi reuelata ē per quandā nouā stel
lam. **E**t p̄mo facit h̄. **S**ecūdo alloquitur beata v̄rgine. ibi **S**uade def
gentrix quam circumstant dicens **H**ec dies prelucida sit (nec nox) scz
eius (vacat). i. caret (luce noui syderis) id est stelle que prius nūq̄z appa
ruit (quod) scz sydus (terruit) id est r̄nozem incussit (oculos magozū)
id est regum (scios) id est sapientia edoccos (**N**ec lūm̄ defuit magistris
gregum) id est pastoribus (quos) scilicet pastores (claritas milituz dei)

Folium vi

id est angelorum (perstrinxit) id est occupauit et illuminauit.

Notandum circa litteram cum christus erat natus in bethleem tunc sub
orta fuit stella nunquam prius uisa que duxit reges ad locum christi et ibi of
ferebant sibi aurum et mirram. Per aurum designatur potentia eius
Per mirram dominica sepultura. unde Tres re
ges querunt dominum tria dona tulerunt Caspar fert mirram. ihesus mel
chior. balthasar aurum Aurum dat regem. verum dant ihura prophetam
Mirra sepulturam signat penamque futuram.

Item nota de illa stella de qua dictum est quidam eliciebant quod cum na
sceretur homo quod etiam stella crearetur cum eo qui regeret et conseruaret
et inclinaret ad bonum vel ad malum. sed hoc non est verum. Unde ta
lis stella proprie non fuit stella. sed unum miraculosum factum habens dispositi
onem stelle. Ratio. quia non habuit motum stellarum. sicut alie stelle.
quod alie stelle ab oriente in occidentem mouentur e contra in orientem redeundo.
ista autem ab oriente in meridiem. Nec etiam locum stellarum. quod directe precessit eos in
aere. Et dicitur aliqui quod nunquam postea uisa est cum reges fuerunt in regnis.

Pro declaratione terminorum nota. nox dicitur a nocte in grece quod est uis
gilare latine per contrarium. quod tunc minime uigilamus. Item magus tria
significat. Uno modo regem. et sic capitur hic. Alio modo significat specu
laritatem in rebus superioribus. Tertio significat incantationem.

Gaudete dei genitricis. quam circumstant obstetricum vice concipi
entes angeli gloriam deo.

Notandum autem commendat beatam virginem et diuiditur in duas
partes. Primo facit quod dictum est. Secundo dirigit petitiones ad iesum
christum. Secunda ibi. Christe patris unice etc. Et uult dicere O bea
ta (dei genitricis gaude) de hac ineffabili filij tui natiuitate (quam angeli
concincentes) id est collaudantes (gloriam deo. circumstant vice) id est loco
(obstetricum) id est mulierum que partum adiuuant

Notandum autem in littera duo facit. Primo ad commendationem bea
te virginis appellat eam genitricem dei hortando ipsam ad gaudium. cum
dicit (Gaudete dei genitricis etc.) Secundo subiungit causam quare gau
dere debet cum dicit (quam circumstant etc.) De primo dicit beatus Ber
nardus in hec uerba. Mater est plena gaudio. De eodem dicit etiam bea
tus Gregorius in hec uerba. Gaudete uirgo gloriosa tanta prole generosa
De secundo legimus in passionali quod beata uirgo cum tempus pariendi
adesset. cum Ioseph debuit transire Bethleem ut daret tributum suum
sicut dicitur cesaris Augusti. Cum sero factum esset propter multitudi
nem alienigenarum. beata uirgo cum Ioseph non potuit hospitari. sed in
trauit quoddam diuersorium ubi erat commune hospitale siue hospici
um. ibi beata uirgo maria sola cum Ioseph permansit. et media nocte cum
tempus pariendi affuit. beata uirgo Maria peperit dominum nostrum
iesum christum in magno exilio. ubi nec aqua nec ignis aderat. sed ange
li ministrabant loco obstetricum. Unde subdit beatus Anselmus. quod beata

De natiuitate domini

virgo rōne pmissionis celestis certificata z angelorum presentia consolata peperit christum sine omni dolore.

Pro declaratione terminoz. Nota obstetric. vno mō dicitur famula dñi rñ grauidaz que astat parietibz. z sic dicit a verbo asto as zc. Alio modo obstetric est mulier q̄ recipit fetū de vtero p̄gredientē. z dicitur ab ob et ftera e. q̄ est pellicula qua inuoluitur puer in matrice.

Christe patris vnice. qui humanam nostri causa formam assumpsisti. refoue supplices tuos. **E**t quorum participē te fore dignatus es iesu dignanter eorum suscipe preces. **U**t ipsos diuinitatis tue participes deus facere digneris vnice dei.

Hic dirigit petitiones ad xpm. z diuidit in duas pres fm q̄ duas petitiones dirigit ad xpm dices sic. **O** xpe vnice scz nate patris (qui causa nostri) .i. p̄ter nos (assumpsisti humanā formā) id est naturā (refoue) id est refice z p̄forta (tuos supplices) .i. famulos tibi supplicantes. et o les su vnice scz fili dei (suscipe preces) .i. orationes (dignanter) .i. gratiose (eorū) s̄ hominū (quoz dignatus es) id est voluisti (te fore) id est esse (participē) z hoc quo ad naturā humanitatis in quo nobiscū xps p̄cipiat (vt tu deus) et (vnice dei) scz fili (digneris) scz tua infinita clemētia et misericordia (ip̄sos) scz hoies (facere p̄cipites tue diuinitatis) id est glorie celestis. **S**ciendū. autor facit more sapientis agricolae qui primo extirpat spinas et tribulos z postea seminat vt fructum accipiat. Quia p̄mo plantat dñi iram z furore eiusdem eradicat cum dicit. **C**hriste patris vnice. **S**ecdo seminat. .i. petitionē infere vt fructū accipiat videlicet vt misericordiam dei p̄sequatur. cum dicit. refoue supplices tuos. **S**ecundo nota. autor perpendens melius esse consequi misericordiam suam. q̄ sustinere iudicium. hortatur deum ad misericordiam cum dicit in secunda petitione. qui per misericordiam dignatus es fieri p̄cipex nostre humanitatis fac nos p̄ eandem misericordiam p̄cipites diuinitatis. **T**ertio nota. autor in littera innuit magnam charitatem dei qua dilexit mundū cū dicit. **E**t quorum participem zc. de qua dilectione dicitur Joan. iij. Sic deus dilexit mūdū vt filium suū vnigenitum daret pro mundo. et ap̄ls p̄ p̄io filio suo non peperit sed pro nobis omnibz tradidit illum.

Pro declaratione terminoz. nota. in lra dicit nostri. z li nostri vt hic sumitur ē p̄nomē p̄mitiuū z non deriuatiuū. Sed refoue ē verbū transitiuū compositum a re z foueo. **I**nde fomentum et fomes zc. **I**nde etiā fomentum as are. **I**tem nota p̄cipex dicitur quasi partē capiēs. **I**nde partibilis **I**nde participo as. **I**tem fore est verbū infinitiuū modi et defectiuum. vt patet in prima parte Alexandri. **I**tem dicitur dignatus es. q̄ d̄ debet declinari pro vna parte orationis videlicet q̄ sit verbum preteriti temporis quia nisi hoc esset verū verba passiuā z deponentialia nō haberet preterita et etiam alia tempoza a preterito deriuata

E Ja recolamus laudibus pijs digna.

Huius diei carmina in qua nobis lux orit gratissima
Noctis interit nebula. pereunt nostri criminis umbracula

Istud est canticum tertium quod cantatur in laudem dei tempore natiuitatis christi. Et diuiditur in duas partes. In prima parte hortatur nos ad laudem dei. Secundo facit quaedam exclamationem ad naturam deitatis unicum humanitati. sed ibi **C**ulpa numerum beati dices (**E**ya) quod est aduerbium letitiae aut potius hortatur. et nos christifideles (recolamus) id est repetamus (pijs) .i. religiosis (laudibus) digna carmina .i. cantica (huius diei in qua oritur nobis gratissima lux) .i. christus qui est vere lux illuminans omnem hominem uenientem in hunc mundum ut dicit Iohannes primo. et in qua die (nebula) .i. obscuritas et error (noctis) id est veteris testamenti (interit) .i. interimus. et (umbracula) .i. grauamina (nostri criminis) .i. peccatorum nostrorum (pereunt) .i. deficiunt siue destruntur. **N**otandum autem in ista tria facit primo hortatur nos ad laudem diuinam cum dicit. **E**ya recolamus. Secundo ostendit solennitatem huius festi cum dicit. lux oritur. Tertio ostendit efficaciam natiuitatis christi cum dicit. **N**octis interit nebula. De primo dicit **E**saie. lvi. **M**ontes et colles carabunt coram deo laudem. **M**ontes .i. conreplatiui. et colles .i. huius miles acciui. **R**atione huius assignat beatus Ambrosius in prefatione. **Q**uia si gratus fuerit christi in natiuitate indignus erit fructus eius passionis merito. De secundo dicit beatus Gregorius. **A**utor lucis insuperabilis et interminabilis hodie nobis viam salutis preparauit. **C**irca quod nota quod quadruplex est via per quam christus ambulauit. **P**rima fuit de celo in uerum virginis per hanc preparauit nobis viam humilitatis. **M**agna enim humilitas esset si quis vestem purpuream regeret vili sacco. et hoc fecit christus saluator noster quando suam diuinitatem nostra humanitate occultauit.

Secunda via fuit ex utero virginis in mundum per quam preparauit nobis viam patientie et paupertatis. quia ipse voluit nasci in domo communi non habens hospitium proprium. quare dicit **C**ulpes foueas habent et volucres celi nidus. filius autem hominis non habet ubi reclinet caput suum. **T**ertia via fuit de mundo ad crucem. per quam preparauit nobis viam dilectionis et passionis. **M**agna enim dilectio erat et signum maxime dilectionis ut christus tam crudelem mortem pro nobis pateretur. unde de eo scribitur. **A** planta pedis usque ad verticem non est in eo inuenta sanitas. **Q**uarta via fuit de cruce ad infernum. de quo sanctos patres eduxit. per hanc preparauit nobis viam pietatis. **M**agna enim pietas esset si aliquis captiuum a vinculis literaret. sic christus sua passione nos ab eterna damnatione literauit et redemit. **D**e tertio dicit beatus Gregorius. quod tam efficax fuit natiuitas christi ut angeli plene gaudio in celis. dyaboli in inferno cruciatur in inferno. et homines perpetua libertate in hoc mundo redudabunt. **N**ota circa declarationem terminorum. **E**ya est aduerbium. **S**ed oritur est verbum deponentale coniugabile in tertia vel in quarta coniugatione. **I**tem interit componitur ab inter et eo. si militer pereat proponit a p et eo. **I**nde peritus altera breuis. id est destructus

De natiuitate domini

Dubitarur circa natiuitatē xp̄i p̄ quē modū fuit natus. illū exp̄mit ps̄. dī
cens. In sole posuit tabernaculum suū. ibi p̄ sole intelligit̄ veritas patris.
Unde Dionisius. ille est sol q̄ super om̄ia v̄sibilia mūdi est euident̄ ima
go dei. Sed per tabernaculum intelligitur humanitas xp̄i. vt patet in **Le**
uit. Sed per sponsum intelligitur filius dei. de quo dicitur **Ioannis** pri
mo. Et verbum caro factum est. Sed per thalamū intelligitur vr̄er⁹ vir
ginalis. de quo dicit ps̄. Concupiuit rex decorem tuū. **Et** si querat̄. q̄
lis fuit processus. R̄nderur q̄ fuit sine pena. vñ in canticis. Post pr̄ū vir
go inuiolata pm̄āsiisti. **Itē** fuit laudabilis. qz cāticū leticie ibi auditū erat
scz **Stella** in excelsis deo **Sz** si querat̄. q̄ erate mūdi fuit natus. R̄nder q̄
in terra. qz xps̄ veit in fine seculi. i. in sexta erate. **Et** decēter fuit mēsis nati
uitatis. **Sz** marcius fuit mēsis sue p̄ceptionis. **Sz** si q̄rat in q̄ loco xps̄
erat natus. R̄spōdet̄ in diuersorio. i. in loco eōi. **Et** si q̄ratur q̄re. qz volu
it nasci z mori in medio terre habitabilis vt nullus habeat se excusare

Hodie seculo maris stella ē enixa noue salutis gaudia. **Quē**
tremūt baratra mors cruenta pauet ipsa a quo p̄bit mortua

Gemit capta pestis antiqua. coluber liuidus perdit spolia.

Homo lapsus ouis abducta reuocatur ad eterna gaudia.

Ne iam auroz reddat causam quare in hoc die debemus decantare lau
des xp̄o. z tangit tres causas. z pm̄ā tangit dicens sic (**Stella maris**) scz
maria (est hodie enixa) i. pepit (seculo) i. toti vniuerso (gaudia nostre sa
lutis) i. dñm nostrū iesum christū. q̄ est gaudium z salus nostra (quē) scz
xp̄m (baratra) i. totus infernus (tremūt) i. timent (z cruenta mors) i.
crudelis z eterna damnatio (pauet) i. horret et formidat (a quo) i. xp̄o
(ipsa mors mortua peribit) i. destruetur. **Sc̄do** tangit sc̄dam causaz dī
cens (**Antiqua pestis**) id est hostis. i. dyabolus (gemit) i. dolet z luget
(capta) id est ligata (et liuidus) id est inuidiosus (coluber) id est serpens
dyabolicus (perdit) id est amittit hodie de sua potestate (spolia) i. hoies
quos dudum spolia derinuerat raptos z electos de parad̄so. qd̄ decla
rat aprius sequens versus ostendēs tertiā causam dī (**Homo lapsus**). i.
per peccatū originale. n̄ recuperabiliter. q̄ erat tanq̄s (ouis abducta) i. dep
dita (reuocat̄) hodie scz p̄ xp̄i natiuitatē z incarnationem (ad eterna gau
dia) ad q̄ attingenda creatus est. **Notandū** auroz dī (stella maris) per
hoc describit̄ brām ḡginē que est stella z illuminatrix huius mūdi. nā in
sacra scriptura p̄ mare sepius iste mūd⁹ intelligit̄. z hoc ideo. qz sic nau
te errantes in mari h̄nt stellā p̄ quā ḡgnoscūt regionē vt nauem ad portū
ducāt. Sic beata virgo est stella illuminās mūdū p̄ quā nos peccatores
errantes in hoc mūdo possumus attingere portū salutis. **Sc̄do** no. au.
dī in l̄ra. quē tremūt baratra. qz demones obediūt deo. hoc idē attestatur
sc̄tus **Aug⁹**. dicens demones credūt z tremiscūt. hui⁹ declarationē sepi
us in euāgelijs habem⁹ in q̄b legit̄ q̄ xps̄ a diuersis hoib⁹ eiecit demonia
Tertio nota. dī in l̄ra. pestis antiqua coluber liuidus. p̄ h̄ describit̄ q̄ dya
bolus dī antiqua pestis. qz ab antiq̄ peste z dānationē hoib⁹ intrū. **Et**

vocatur liuidus serpens. qz in specie serpentis decepit p̄mū hoīem. Unde legit in genesi. q̄ eua dixit ad dñm. serpens me decepit. **I**te nota autor dr̄ ontis abducta. p̄ h̄ intelligit h̄o dānatus. qz fuit sepatus a p̄p̄io ouili. z **G** dixit dñs in euāgelio. q̄s ex vobis ē q̄ h̄z centū oues z si p̄ciderit vnā nō ne dimitte. x̄c̄. in deserto. z vadit ad illā q̄ perierat. z in alio euāgelio **30** annis. dr̄. oues mee vocē meā audier. **P**ro declaratōe terminoz nota. **E**n̄p̄a ē p̄teritū p̄fectū hui⁹ p̄bi entoz qd̄ p̄ponit ab e z n̄toz. **I**n̄ n̄tus et n̄tus. **I**te tremo ē p̄bū tertie p̄iugationis. **I**n̄ tremulus qd̄ arbor.

Ite gemo fcat tristari. **I**n̄ gemit⁹. i. tristitia. Sed coluber ē magn⁹ serpens z dr̄ quasi colens vmbriā. **I**te liuidus dr̄ a p̄bo liueo sede p̄iugationis. i. inuidio. **I**n̄ liuor. i. inuidia. **S**z lapsus ē p̄cipiū a labor. i. cado. **E**t autor dr̄ lapsus in l̄ra. qz h̄o p̄ longū tēpus iuit p̄denatus. qz quasi p̄ quinqz milia annoz. **I**tem abducta venit a verbo abduco: passiuo.

Gaudent in hac die agmina angelorum celestia.

Quia erat dragma decima perditā et est inuenta.

Nōc ponit quoddā incidērale oñdens incidentaliter gaudiū angeloz de natiuitate xpi. p̄gressus dicēs (**A**gmina celestia) id est congregationes et hierarchie angeloz celestiu (gaudent in hac die) qua xps r̄p̄aliter n̄c̄ est et subiūgit cām sumptā ex euāgelio (qz dragma decima) i. decimus de narius p̄ quē intelligit̄ corā hūana natura (p̄dita erat) scz transgressionē mandati (z est inuēta) i. p̄ meue sue dignitati restituta. **N**otandū c̄i sc̄ ca l̄ram. legitur in scholastica h̄ysto. qz cū oēs chozi angeloz essent pleni. qz fuerit decē chozi p̄stituti. **S**z lucifer p̄ suā inobedienciā z supbiām volens s̄l̄s esse creatori dixit. **P**onā sedem meā in aq̄lonē z similit̄ ero al̄t̄issimo. p̄ hanc supbiā fuerit̄ eiecti q̄ erant secum in decimo choro. z sic decima dragma fuit amissa. **S**ed deus per suaz pietatem cupiens adimplere decimū chorū creauit hominem vt locum illū adimpleret. **T**unc inimicus humani generis videlicet dyabolus videns qz h̄o deberet possidere eternam leticiā quā ipse amisit. decepit p̄mū hoīem z suggesse ei vt mādātū dei transgredere. z sic post transgressionem mandati dei adhuc decima dragma fuit amissa. **U**nde deus dolens qz sua creatura deberet sic dānari p̄stituit̄ filiū suū incarnari qz p̄ humanitatē z passionē mundū dānatum liberaret z decimā dragmā inueniret. **E**t hoc ē qd̄ dicūt doctores qz aie sanctorū decimū chorū debet adimplere. z hoc est qz dicit domin⁹ in euāgelio. qz mulier habens dragmas decē et si p̄ciderit vnā nōne accendit lucernā et euertit̄ totā domū. et querit diligenter donec inueniat. **G**ēcūdo nota autor dr̄ (**G**audet̄ zc̄.) et merito gaudiū angeloz in isto die p̄t̄ p̄bari. qz s̄m̄ **S**ath. in euāgelio. **G**audiū est angelis dei sup̄ vno peccatore penitentiā agente. **S**i hoc est vez merito magis ista die angeli gaudent quando totus mundus a damnatione fuit liberatus.

Circa declarationem terminorum nota. agmina est pluralis numer⁹ ad agmē qz idē ē qz turba vel exercit⁹ in aliquo itinere. **I**te angel⁹ ē duplex. i. p̄fortās z deuastās. **A**ngel⁹ p̄fortās p̄suadet bona in quācū bona. **S**ed angelus deuastās p̄suadet mala in quācū mala. **I**tem dragma est equiuocum. **P**rimo significat p̄odus constans ex tribus scrupulis. z

De natiuitate domini

est nomen feminini generis. vii^o. **D**ragma notat pondus et tunc fit in ege-
nitium. **S**ecundo fecit cantum subalternatum. scilicet quando duo cantus alijs cessant
santibus. **U**nde de beata virgine frequenter nobis dulcia cantica dragma
tis. **I**te perditur et principium preteriti temporis deriuatum a verbo perdoz eris.

Culpa nimium beata qua redempta est natura

Deus. qui creauit omnia. nascitur ex femina

Nic iam auctor facit quandam exclamacionem ad naturam deitatis qua sumus
redempti. et in hoc illa per diuina habet in tres pres. **P**rimo facit exclamacionem
ratione. secundo ostendit nostram redemptionem mirabiliter factam. tertio ostendit
die progressionem nostre redemptionis. scilicet ibi. **M**irabilis natura. tertia ibi
Querere venerat. et vult proprie **O** natura deitatis tu es nimium beata. quia per
te sumus redempti a culpa primo parentum. quia deus qui creauit omnia
ex nihilo. hic ex muliere generatur et nascitur

Notandum infra multipliciter exponitur. **P**rimo exponitur ironice per tras-
tum. ut sic **C**ulpa beata nimium id est minime (qua) id est eade qua culpa
(natura). scilicet humana (est redempta) ubi nimium ponitur derisorie pro suo con-
trario. scilicet minime. **S**ecundo exponitur ut littera sonat **C**ulpa nimium
beata id est valde beata (qua) id est propter quam humana natura est redem-
pta) et isti sic exponentes dicunt culpam esse beatam propter accidens (nam culpa
propter id est peccatum in se est malum sed propter hoc. quia propter culpam mise-
ricordiam dei est excitata ut deus tanta misericordia in nobis ostenderet quod
filium suum unigenitum pro redemptione daret. **T**ertio exponitur hec littera
hypallage. et tunc constructio sic est formanda. **O** natura deitatis (qua) id est
ita quod natura ibi staret pro deitate. et illa pericula nimium beata referat ad na-
turam. et hec lectura videtur esse melior primis duabus. et tunc est sententia
ista. **O** natura deitatis unita humanitati tu es nimium beata. quia per te sumus
redempti a culpa primo parentum. quoniam deus qui creauit omnia seculum
et terram et omnia que in eis sunt. ille nascitur nobis ex muliere. **S**ecundo nota
in ista littera secundum istam ultimam lecturam tanguntur duo. **P**rimo tangitur precel-
sitas deitatis. cum dicitur nimium beata. **S**ecundo tangitur opus pietatis.
cum dicitur ex femina. **D**e primo dicit beatus **A**ugustinus. quod precellitas siue excellen-
tia beatitudinis erat in tribus. scilicet in altitudine sapientie. in suavitate scientie. in
virtutum sublimitate. has tres perditioes christus tempore sue natiuitatis sufficienter
habuit. **P**rimo enim habuit altitudinem sapientie. vii eccle. **O**mnis sapientia a
domino deo est et cum ipso fuit semper. **S**ecundo habuit suauitatem scientie. vii
dicit glossa super **M**atth. suauitas dei apparet in hoc quod non precidit. non pro-
hibet. non dominatur. **E**tiam habuit virtutum sublimitatem. hanc sublimitatem christus
ostendit in hoc quod legem in monte tradidit. vii dicit glossa. **A**scendit in mon-
tem per altiora culmina virtutum doceret. **D**e secunda dicit **A**ugustinus. **M**agnum
opus pietatis apparet ut deus innumerabilis sub humana specie ostenderet. **S**uper
illud dicit **C**risto. **F**ilioli non solum deus dilexit nos sed et opus pietatis plenitu-
dinem demonstrauit. **N**otandum circa istam. quod culpa venit a verbo culpa as-
quod id est quod reprehendo et culpa fecit notam. **I**te nimium caput dupliciter. vno
notialiter. et sic valet tantum sicut magnus. **A**lio est aduerbium quantitatis. et sic

Folium ix

capit hic. **I**te beata dicitur a leo as. qd nō est in usu. z feat beatū facere. **I**tem redempta ē pricipiū a redimor. **I**te natura dicitur a nascor eris. **I**te lra dicitur qd creavit oia. z creare est aliqd ex nihilo pducere. z hoc debz sic intelligi qd xps creavit oias a se. qz seipm nō creavit. **I**te li femina in lra supponit tm p lxxv femineo. z nō p corruptōe castitatis

Mirabilis natura mirifice induta. assumēs quod nō erat manens quod erat.

Hic iā autor pbat hāc naturā eē miraculosam dicens (Natura). i. dicitur uina (mirabil). i. admirāda ē z laudāda. z (induta ē). i. occultata sub specie humana (mirifice). i. mirabiliter. z ponit eām illius. qz (assumens qd nō erat) sez humanitatē (manens qd erat) sez deus

Induitur natura diuinitas humana. quis audiuit talia dicologo facta.

Construe (Diuinitas induit natura humana). i. vnū hypostaticē huius mane nature (dicologo) sez quisquis es (qs audiuit talia). i. tā mirabilia ex magna (facta) vt sez de⁹ fieret hō. z hō de⁹. **N**otandū autor vult i lra qd hoc miraculū natiuitatē xpi. videlicet qd xgo pareret z deitas sub humana spē occultaret. nūq̄ pus ē visum nec vnq̄ videbit tale miraculū. **U**bi **Berni**. In eadē psona eternū antiquū z nouū mirabiliter conuenit. **E**t eternū. i. diuinitas. antiquū. i. caro ab adā traducta. nouū. i. aia de nouo creata. **U**bi hoc miraculū stat in tribz. **P**rimo in rōne ptus **S**cdo in rōne parentis **T**ercio in rōe pūctōis dei z hois. **P**rimo em̄ dicitur rōne ptus. qz mirabilis de⁹ fuit nat⁹. vñ ps **M**irabilis de⁹ in sanctis suis. **Q**uare mirabilis. qz genit⁹ ē in mūdo sine patre. genit⁹ in celo sine matre. **S**cdo dicitur rōne pūctōis parentis. qz talis ptus fuit sup naturā ex eo qd xgo peperit.

Etia fuit sup rōem. qz sine dolore pepit. **E**tia fuit sup p̄suerudinē. qz de sp̄sū rōe cepit. **C**irca hoc dicit **Anselm⁹** in passionali qd deus p̄ q̄tuor modis facere hoiem. **P**rimo sine viro z femina sicut creauit adā. **S**cdo ex viro z femina. quēadmodū cōis approbat vlius. **T**ercio de viro sine femina sicut fecit euā de adā sue costa ade. **Q**uarto de femina sine viro sic mirabilis fecit iesus xpm nasci de maria. **T**ercio rōne pūctōis. qz i talē natiuitate pūctā sunt ad inuicē de⁹ z hō. mater z xgo. fides z cor humana. **U**bi **brūs Berni**. **V**irū em̄ ē qd cor humanū fidē in hīs duobz accōmodauit. z quō credere potuit qd hō deus eēt. z qd xgo manserit qd pepit. **S**cdo nota autor dicit in lra (manēs qd erat) sup illd dicit **te Aug**. **Q**uā uis de⁹ fuit in mūdo querlar⁹. tñ eius p̄sentia nūq̄ defuit angelis in celo **E**t dicit **brūs Grego**. **I**d qd fuit p̄mansit. z quod nō erat assumpsit. **D**ubitat vix māste natura diuina. **E**t arguit qd nō. qz si sic tūc seq̄ret qd de vna z eadē re vix eēt dicere qd ip̄a eēt corruptibilis z p̄petua. sed hoc p̄ns ē fallus. **R**ūdet qd ibi māste natura diuina. **E**t vlteri⁹ dicit qd respectu dē uerborū nō ē incōueniens vnā z eandē rem eē corruptibilem z p̄petuā

Circa terminos nota. induit est p̄bū passiuū. z cōponit ab in z duoz qd nō ē in usu. **I**n induit a um. **I**te mirifice ē aduerbiū qlitar⁹. **I**te assu-

De natiuitate domini

mens ē p̄ci^m decōposite figure deriuatū a p̄bo cōposite figure. s. affumo

Querere venerat pastor pius quod perierat **I**nduit galeā certat vt miles armatura

¶ Hic iam auctor ostēdit p̄gressum nostre saluatōis. z diuidit in duas pres. p̄mo facit qd̄ dicitū ē. sc̄do cōmēdat x̄pm rōne victorie. sc̄da ibi. X̄pi pugna zc. z d̄t sic (p̄^o pastor) sc̄z x̄ps (venerat) sc̄z in hūc mundū (q̄rere) id est reuocare (qd̄ pierat). i. totū humanū gen^o qd̄ pierat p̄ pct̄m. z ipse idē x̄ps (induit galeā). i. humanā naturā q̄ galea d̄z. qz instrumentū ē d̄i uinitatis. z p̄ eā q̄ se h̄z (vt armatura certat) id est bellū gerit (vt miles) sc̄z strenuissimū z hoc p̄ra dyabolicā p̄auitatem

¶ Prostratus in sua propria ruit hostis spicula auferuntur tela. **I**n quibus fidebat diuisa sunt illius spolia capta p̄da sua

¶ Cū ipse dyabol^o hostis noster sic certādo (p̄strat^o). i. deuict^o z supar^o (ruit). i. collapsus ē (in sua p̄pria spicula). i. p̄pria p̄fusionē. z siml^o ei (aufes runt tela). i. ligara ē aliq̄ mō potestas ledēdi. z (spolia illi). i. hoies rapti de paradiso (in q̄bo fidebat). i. p̄fidebat z sperauit (sunt diuisa) sc̄z in plus res pres. z etiā (p̄da sua). i. rapina hoim est (capta). s. p̄ christi natiuitatē

¶ Horandū auctor ex l̄ra vult q̄ x̄ps p̄terea venit in hūc mundū vt hos minē p̄ditū liberaret z p̄tra dyabolū triūpharet **S**z post q̄s triūphauit et dyabolū vicit ip̄m in inferno ligauit. oēs antiquos patres q̄ fecerāt vob̄ luntatē eius inde liberauit. quos in regno celoz p̄m exigentiā meritorūz pie collocauit **S**c̄do nota. p̄ma ps hui^o snie p̄bat ex euāgelio **M**at. xv. ca. in quo legit q̄ mulier cananea clamauit post iesum z discipuli dixerūt. d̄ne dimitte eā. qz clamat post nos **R**idens **I**esus dixit **N**ō sum missus nisi ad oues q̄ pierunt dom^o israel. **T**ercio nota. sc̄da ps hui^o snie p̄t h̄a heri ex euāgelio **L**uce. x. ca. in quo legit. **D**ū fortis armat^o custo dit atrū suū oia q̄ h̄z in pace possidet. **Q**uis em̄ est iste fortis armatus nisi ipse x̄ps q̄ in fide dilectōe z humilitate fortiter est armatus. **U**nde de p̄mo d̄z ad **E**p̄h. vi. **I**n oib̄ sumētes securū fidei. fides em̄ pugnabit p̄ te aduersus inimicū. **D**e sc̄do d̄z **E**cclē. **B**etior est dilectio q̄s arma bellica. **T**ercio habemus exemplū cū bt̄s **A**nthonius vidit laqueos dyaboli sup̄ terrā extrētos z cū suspirans dixisset q̄s hos poterit p̄transire laqueos audire meruit vocē dicentē sibi sola p̄transit humilitas. **I**tē nota circa terciā p̄rē huius snie. **T**ercia ps huius snie haberi p̄t ex dicto **H**ieremie cū d̄t **T**orcular calcaui solus. i. dyabolū triūphādo sup̄aui. z ex alioz potestas eius sub pedib̄ x̄pi p̄culcat **S**ilr quarta ps hui^o snie. sc̄z liberatio iustoz p̄bat ex li. **S**ap. vbi d̄z **R**edder deus mercedem laboz sanctorz sioz. et **M**at. xxv. **V**enite b̄ndicti patris mei z p̄cipite regnū zc. **I**tē **M**at. xi. **V**enite q̄ laborastis z onerati estis z ego reficiā vos **I**tē ps **I**n memoria eterna erūt iusti **I**tē nota auctor tangit dicitū euangl̄i. s. qd̄ dixit tur̄bis iudeoz **V**enit em̄ fili^o hois q̄rere z saluū facere qd̄ pierat. quare d̄z in l̄ra (q̄rere venerat pastor pius) **E**tia^o auctor appellat x̄pm pastorē z hoc

Folium E.

De seipso testat in euan. di. Ego sum pastor bonus : qz pono animam meam p
ouibus meis **Ite** nota xps induit naturam humanam tanqz galeam. qz sicut ga
lea occultat hominem ne videat. sic humana natura occultauit diuinam. ita q
leia natura nunqz cognita fuit dyabolo. si em dyabolus sciuisset xpm fi
lium dei nunqz iudeos incitasset ad passionem eius **Vidit** em dyabolus
ipm multa signa facere. ex hinc habuit opinionem ipm fore filium dei. sz tm nes
sciuit veritate. z g tentauit eu in deserto dicens Si filius dei es zc. **Etia**
autor tangit in sra qz dyabolus fuit occisus p xpm sicut p militem armatus
miles em armatus hz indumentum ne cognoscat z offendat z gladium hz cu
quo interficit **Sic** etia xps habuit indumentum. scilicet naturam humanam. z ha
buit gladium scz diuinitatem cum quo dyabolum interfecit. vnde ps **Ac**
cingere gladio tuo zc.

¶ Pro declaratoe terminoz nota. pastor dz a pasto is qz idem e qz nutritio
qz pastor tenet pascere oues. **Ite** pstratus idem est qz occisus. z venit a
verbo sterno is. **Ite** tunc dz strages z est occisio facta ab hostibz **Ite** au
tor dz dyabolus amississe spolia. vñ nota spoliu dyaboli fuit pm ho que ff
bi vsurpauit p suggestionem transgressionis mandari. z illa spolia pdidit
dyabolus cum xps descendit ad inferna z sanctos liberauit sua passione.

Ite sra dz (ruit hostis spicula zc) hoc exponit hic mystice qz dyabolus
laborauit genus humanu decipere z met e deceptus. vñ ps. **Ecce** in fos
ua qua fecit. **Et** spiculu capis hic p deceptoe. sz relu capis hic p illudis si
ue p potestate. licet pmarie fecet instrumentu sagutandi. **Ite** galea me
dia correpta est idem qz castis. z tunc dz a galeon grece qd est curiu sine ro
tundū latine. qz tale instrumentu bellicosum est curiu z rotundū. sed me
dia pducta est dea aquay. z tunc dz a galis grece qd est album latine. qz
talis dea est alba. sed galea e. dz fructus arbor. **Ite** certo valet in em sis
tur intento **Ite** cerra me. i. pliu **Ite** pda dz a pda as. i. rapio **Ite** fido est
verbū neutropassiuū **Ite** sra dz (diuisa sunt illius spolia) ex hoc prz er
ror illoz q dicunt qz xps oes captos in inferno liberauit. qz dz brūs **Gre.**
qz spoliu fuit diuisum sic qz parte obtinuit z partem amisit

¶ Christi pugna fortissima salus nostra est vera. **Qui** nos su
am ad patriam duxit post victoriam. **In** qua sibi laus est eterna.

¶ Hic autor comendat iesum christum ratione victorie volens (fortissi
ma pugna christi) scz quam habuit ptra serpentem antiquum (est vera nos
tra sal) id e causat vere nostram salutem. vt scz sit loquutio effectiua (**Qui**)
fortissimus miles (xps) duxit nos post suam victoriam id est triumphiū (ad
patriam) celestem (in qua) scz patriam (est sibi eterna laus). i. gloria z maiestas

¶ Notandum in hac sra tangunt duo **Primo** fortitudo dei qñ dz: (fortissi
ma pugna) **Secundo** tanqz retributio mercedis post labore suū. ibi (q nos
sua) **De** pmo dz scūs **Aug.** qz fortitudo est amor facilliter tolerans oia
ppter illud qd amat **Ite** Bernar. Fortitudo est firmitas animi cōtra
molestias seculi. etiā p. **Edre.** viij. habet **Sau** dñm e fortitudo nostra
Que fortitudo in diuersis comedat pmo qz triū phar. vñ in. ij. **Regū.** xij.
Accipisti me fortitudie ad plū z icurasti resistetes mihi subre me **Secdo**

De sancto Stephano

dicat. **U**i puer. r. **E**gestate opata e man⁹ remissa. man⁹ aut fortiu⁹ ppar
diuitias. **T**ercio glorificat. vñ in puer. **S**an⁹ fortiu⁹ dñabit. q̄ aut est res
missa tributis seruiet. his igit trib⁹ pditōib⁹ xps fortitudines habuit. de
scōo ar̄ dr̄ in euāgelio. videlicet de retributōe mercedis post labore. **D**ign⁹
ē em mercenari⁹ mercede sua. r̄ itez. **S**ri est⁹ q̄ mecu⁹ i tēratōib⁹ pmāsit⁹.
¶ Circa lrām nota q̄ pugna r̄ plia dñit. **U**n̄ **S**recist. **P**ugnaq̄ pugno
rū. s̄ plia sunt muliez. r̄ pugna venit a p̄bo pugno as. vel venit a nomie
pugnus. q̄ pugna solet fieri cū manib⁹. r̄ dñit pugna nomē r̄ pugna p̄bū
vñ. **P**ro patria pugna. tūc sit iustissima pugna. **S**ed patria est certa pos
sessio patris et matris. r̄ sumitur hic p̄ vita eterna

Hinc concordie famulatu colamus solēnitatem Au/
toris illius exemplo docti benigno **P**ro persequi/
torum precantis fraude suorum

¶ Hoc canticū cantat in honore sancti stephani p̄homartyris in q̄ au
tor tria facit **P**rimo hortat nos ad laudē sancti stephani. **S**cōo facit ex
clamarōez ad scriā stephanū. **T**ercio dirigit petitiōes. scōa ibi. **S**tepha
ne. tertia ibi. **N**os p̄inde. **P**rimo dr̄ sic **N**os xp̄ifideles (colam⁹). i. ves
neremur (hāc solēnitatē). i. festiuitatē (p̄cordi famulatu). i. vñanimi offi
cio q̄ofaciam⁹ (docti). i. instructi (benigno exemplo). i. experimental do
ctrina (illius auctoris) id est doctoris (stephani p̄cantis) id est orantis (p̄
fraude) sc̄z ostensa in passione sua (suoz p̄sequutoz) id est eū torquētū.
¶ Notandū auctoz dr̄ in l̄ra. auctoris illi⁹. p̄ hoc dat intelligere sanctū ste
phanū. vñ de eodē dr̄ **A**ctu. vi. ca. **S**tephanus plenus gr̄a r̄ fortitudine
faciebat signa r̄ pdigia magna in p̄plo. vbi tria innuunt. **P**rimo illud a q̄
sanctitas stephani fontaliter p̄cedebat **S**cōo illud in q̄ formalt⁹ p̄stebat
Tercio illud ex quo realiter apparebat. **P**rimum quod tangit apostol⁹
est illud a quo sanctitas stephani fontaliter p̄cedebat. r̄ illud est gra
tie r̄ virtutum p̄fectio. cum dr̄ plenus gratia. **E**st em gratia dei quidam
fons cuius omnes virtutes sunt quidam riuuli. a quo quidē fonte riuu
lis mediantib⁹ omnis vite sanctitas p̄cedit r̄ certe hic fons erat in aia be
ati stephani q̄ dr̄ plenus gratia r̄ fortitudine. **E**x quo sequitur q̄ habe
bat oēs alias virtutes. cuius rō est. q̄ virtutes fm̄ esse p̄fectum sunt s̄
b̄iunctē p̄nexe. q̄uis em̄ vna virtus fm̄ se imp̄fecta possit esse sine multis
alijs fm̄ esse. tñ p̄fecte non p̄t haberi aliqua quin habeant omnes. quare
erat plenus r̄ p̄fectus gratia fortitudine r̄ virtute. r̄ sic l̄q̄tur q̄ in potē
tia sue aie erant oēs virtutes **¶** Itē nota sicut dr̄ **A**ct⁹. vi. r̄. vii. ca. **S**te
phanus dr̄ plenus gratia. plenus fide. plenus spiritu sancto. r̄ plenus for
titudine. **F**uit p̄mo plenus gratia ad respiciendum fugibilia. id est peccat
ta que nullo modo stant simul cum gratia **A**ctū. vi. capi. r̄ per hoc im
munis fuit ab omni culpa. **S**ecundo fuit plenus fide ad p̄fitemdum cres
dibilem. vnde **A**ctuum. vi. capitulo dicitur. **E**legerunt apostoli stephanū
plenum fide. vbi innuitur q̄ fuit verissimus professor catholice ver
tutatis. **T**ercio mō stephanus fuit plenus spiritu sancto ad p̄sequendū